

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
เกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

The Process of Community Participation in Building A Mechanism
to Drive Community Enterprises of Prasat Ta Muen
Organic Agriculture Group

อนรรตน์ พรหมฤทธิ์¹

Anurat Promrit

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว และ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไก

Received: 2021-07-19 Revised: 2021-11-18 Accepted: 2021-11-20

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: ap4411.ap@gmail.com

ขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ (Keywords): กระบวนการ; การมีส่วนร่วม; กลไก; วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research article aims to study the general condition and process of community participation in building a mechanism to drive community enterprises of Prasat Ta Muen Organic Agriculture Group. which is a qualitative research The group of key informants are the officials involved. Chairman of the Board and Members of the Enterprise Group Community leaders and village philosophers and academics using a variety of methods, including the study of documents participant observation in-depth interview and group chat Descriptive data analysis and content analysis bring the data to a conclusion and make recommendations. The results of the research found that 1) The general condition of the Ta Muen Prasat Ta Muen Organic Agriculture Community Enterprise was located at house number 256, Village No. 5, Tambon Tamiang, Amphoe Phanom Dong Rak. Surin There are 9 members who are authorized to act on behalf of community enterprises, while recruiting for additional community enterprise members is at the discretion of the registration committee. By specifying the number of community enterprise members in the initial phase of applying for community enterprise registration to have only 9 members of the community enterprise management committee. main The activities that are intended to be carried out are defined as Group 1 , a production group consisting of 18 types of businesses/activities, and Group 2, a group of services. As for the nature of the business, the business has never been conducted before applying for the registration of a community enterprise previously. In addition to the potential and readiness of the community, it was found that the community wished to focus on growing organic rice to make seeds. Distributed in the community or sources of interest. Production of organic fertilizers for use in groups and interested parties farming privatization of produce from the community, etc., as the group has interests and needs under the potential and readiness of the community and government and private sectors that need to undertake such activities; and 2) the process of community participation in The creation of a mechanism to drive community enterprises of Prasat Ta Muen Organic

Agriculture Group found that there were all 4 aspects: 1) planning, 2) operation, 3) benefit receiving, and 4) monitoring and evaluation.

Keywords: Process; Participation; Mechanism; Community Enterprise

บทนำ (Introduction)

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสาร เพื่อพัฒนาประเทศ สังคม และชุมชนนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสาร เกี่ยวกับแนวคิดของการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่ดำเนินการ เกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน ผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น และสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้แล้วมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการทัศนหนึ่ง ซึ่งขาดเสียมิได้ในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย นั่นคือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วน ช่วยในการสื่อสาร หรือการแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ระหว่างสมาชิก ในชุมชน เป็นไปโดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าว ได้ว่าความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันตลอดจน มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชนนี้เองจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (จินตวิรี เกษมสุข, 2559)

อนึ่ง วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” จัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้ จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่กิจกรรมที่ซับซ้อน ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่าย และยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น (สำนักงานเกษตรอำเภอเอราวัณ จ.สุรินทร์ นครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.) วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูป ผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์ โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กร ชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีหลักคิดสำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริม สุขภาพ อนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544)

ขณะที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน มีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน

จำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ทั้งนี้ ให้มีการดำเนินการเสนอที่ตั้งดังกล่าวเพื่อขอจดทะเบียนตามลำดับ สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ศาสตร์พระราชา (สืบสาน พัฒนา และต่อยอด)สู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน และด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจึงนับว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องมีการวิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน เพื่อบูรณาการการพัฒนาแบบองค์รวมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้การน้อมนำศาสตร์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตามศาสตร์พระราชา ที่เน้นการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยเริ่มจากการสร้างความรู้สึกร่วมในการพัฒนาจุดศูนย์กลางที่เป็นจุดรวมศูนย์ของชุมชน สู่การพัฒนาลงสู่ระดับครัวเรือนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลและปรากฏการณ์ในเชิงลึกพื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน ซึ่งศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ 3) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และ 4) นักวิชาการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำหน้าทีเป็นผู้สังเกตตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เมื่อได้ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information Interview) ที่เป็นกลางแล้ว จะดำเนินการเรียบเรียงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดด้วยตนเอง

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สำหรับกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2 กำหนดโครงสร้าง รูปแบบ และเนื้อหาในแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงข้อมูลที่สามารถตอบคำถามในการศึกษา ซึ่งจะต้องครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.3 จัดทำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 นำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และคำแนะนำของที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาและสิ่งที่ต้องการศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างกว้าง ๆ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทันทีเมื่อปรากฏรายละเอียดของข้อมูลที่น่าสนใจ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ผู้วิจัยจึงมีวิธีการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยอาศัยแบบสัมภาษณ์รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสนทนาและร่วมปรึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติตั้งนั้น ทุกคนจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามประสบการณ์ที่ตนเองมี เพื่อถ่ายทอดให้สมาชิกในวงสนทนา โดยการสนทนาครั้งนี้ อาจมีทั้งเห็นด้วยและขัดแย้ง แต่จากการสนทนากลุ่มนี้จะได้รับคำตอบที่ถ้อยแถลงจากสมาชิกในวงสนทนาแล้ว

ผลการวิจัย (Research Results)

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

สำหรับกิจกรรมแรกของการดำเนินการตามโครงการ ดังกล่าว คือ การประชุมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยมีเป้าประสงค์ คือ 1) ชื่อ วิสาหกิจชุมชน 2) ที่ตั้ง วิสาหกิจชุมชน 3) สมาชิกผู้ดำเนินการแทน วิสาหกิจชุมชน 4) จำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน 5) กิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ 6) ลักษณะการประกอบกิจการ และ 7) ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน

(1) ชื่อ วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดชื่อวิสาหกิจ 3 รายชื่อตามลำดับ คือ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน 2) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านหนองคันทนา และ 3) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ทั้งนี้ การดำเนินการเสนอรายชื่อดังกล่าวเพื่อขอจดทะเบียนตามลำดับ ได้ชื่อลำดับที่ 1 คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

(2) ที่ตั้ง วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดที่ตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1 ที่ตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

(3) สมาชิกผู้ดำเนินการแทน วิสาหกิจชุมชน มีการเสนอสมาชิกผู้ดำเนินการแทนวิสาหกิจชุมชน คือ 1) นาย วีระชัย แขกรัณย์ ประธานกรรมการ 2) นาง กานสุตา สุขจิตร์ รองประธานกรรมการ 3) นางสาวสุลาวัลย์ โคตรบุษผา กรรมการและประชาสัมพันธ์ 4) นางพยอม หาญนิก กรรมการ 5) นางสีดา แขกรัณย์ กรรมการ 6) นายณงลักษณ์ ศรีเพชร กรรมการ 7) นางจันทร์ทิพย์ แขกรัณย์ กรรมการ 8) นายวันชัย เปียบนาน กรรมการ และ 9) นางหนูเล็ก สุดตา เป็นกรรมการและเลขานุการและเหรัญญิก สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก

(4) จำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดจำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน คือ ในระยะเริ่มแรกของการขอลงจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอลงจดทะเบียนเป็นหลัก

(5) กิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม ได้แก่ 1) การผลิตพืช 2) การผลิตปศุสัตว์ 3) การผลิตประมง 4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 5) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า 6) เครื่องจักรสาน 7) ดอกไม้ประดิษฐ์ 8) เครื่องจักรกล 9) ของชำร่วย/ของที่ระลึก 10) ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 11) เครื่องดื่ม 12) เครื่องประดับ/อัญมณี 13) เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ 14) เครื่องหนัง 15) การผลิตปัจจัยการผลิต 16) เครื่องปั้น 17) สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ 18) การผลิตสินค้าอื่น และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ประกอบด้วย 6 ประเภทกิจการ/กิจกรรม ได้แก่ 1) ร้านค้าชุมชน 2) ออมทรัพย์ชุมชน 3) ท่องเที่ยว 4) สุขภาพ 5) ซ่อมเครื่องจักรกล 6) การให้บริการอื่น ๆ

(6) ลักษณะการประกอบกิจการ ไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอลงจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้

(7) ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ชุมชนมีความประสงค์เน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

ภาพที่ 2 กิจกรรมที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีความประสงค์จะดำเนินการ

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

2.1 ด้านการวางแผน

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม โดยมุ่งการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม ผ่านการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจกลุ่มและการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม

ภาพที่ 3 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการประชุมและวางแผนงานกับสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน

2.2. ด้านการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานกลุ่มและการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม ไปยังผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม และมีการควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจกลุ่ม ตลอดจนการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม

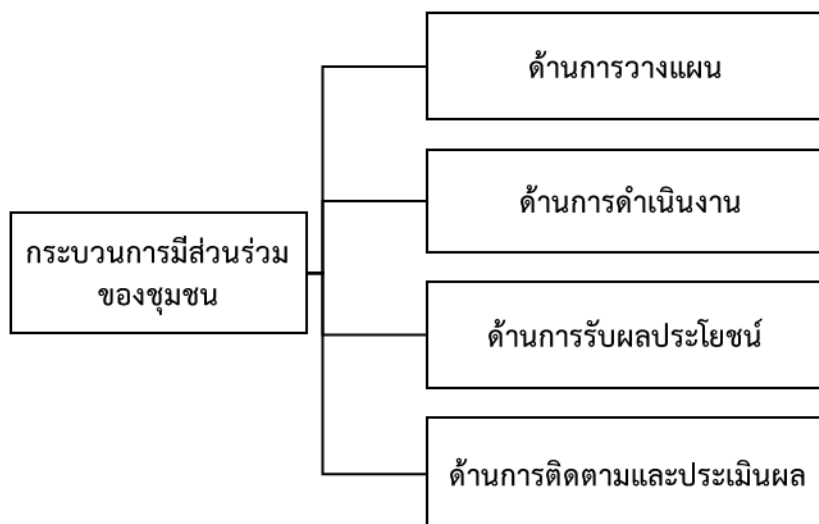
2.3 ด้านการรับผลประโยชน์

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก สมาชิกในกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูปเพิ่มขึ้นที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก และเป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น

2.4. ด้านการติดตามและประเมินผล

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจ โดยเน้นการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีการ

ประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี โดยการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม

ภาพที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองคุณภาพของชุมชนบ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยนำเอาประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัยใน 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน มีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ทั้งนี้ ให้มีการดำเนินการเสนอที่ตั้งดังกล่าวเพื่อขอจดทะเบียนตามลำดับ สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน และส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีราวัฒน์ ชมระกา (2551) ได้ทำการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่ม/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินคู่แข่ง แต่ยังมีปัจจัยพหุภาคี ภาครัฐ ภาคราชการ และภาคเอกชนเกือบทุกด้าน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่ายก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์มากขึ้น และมีอุตสาหกรรมท้องถิ่นมาช่วยเหลือเมื่อมีความต้องการในด้านเทคโนโลยีการผลิต

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม โดยมุ่งการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม โดยมีการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจกลุ่มและการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม 2) ด้านการดำเนินงาน การสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานกลุ่ม การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม ผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม การควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจกลุ่ม และการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม 3) ด้านการรับผลประโยชน์ การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูปเพิ่มขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก และการรับผลประโยชน์ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจ การทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล อิศระธนาชัยกุล ศรินทร์ญา จังจรัส สุวิมล แซ่ก่อง อธิชัย สีดำ (2564 : 1130 - 1136) พบว่า พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านทักษะในการจัดทำบัญชี การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการบริหารจัดการ การผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การบริหารการเงินการตลาด และการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องและมีทิศทางอย่างชัดเจน

1.2 การส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างกระบวนการผลิตที่มีสามารถควบคุมคุณภาพมาตรฐานปริมาณและเวลาตามความต้องการของตลาดได้อย่างสม่ำเสมอและสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเส้นทางการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนสู่การขยายตลาดรูปแบบ E-commerce เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2.2 ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมและยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง (References)

จินตวีร์ เกษมสุข. (2559). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล อิศระธนาชัยกุลและคณะ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. การประชุมทางวิชาการระดับชาติราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ. 2564 “ความท้าทายทางการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมท้องถิ่นวิถีใหม่” Research and innovation challenges for the new normal local society ในวันพฤหัสบดีที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 ณ อาคารศูนย์คอมพิวเตอร์และศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย.

เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2544). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.

อิราวัฒน์ ชมระกา. (2550). *การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย*. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*. 1(2), 55-78.

